

Informacja o działalności komitetu problemowego PAN w 2022 r.

Gabinet Prezesa
Polskiej Akademii Nauk
Warszawa

I. Informacje ogólne: KOMITET BADAŃ POLARNYCH PRZY PREZYDIUM PAN

I.1. Skład osobowy i struktura organizacyjna Komitetu:

Skład Prezydium Komitetu Badań Polarnych PAN:

Przewodniczący KBP PAN: prof. dr hab. Piotr GŁOWACKI

Zastępca Przewodniczącego: prof. dr hab. Wojciech MAJEWSKI

Zastępca Przewodniczącego: dr hab. Michał ŁUSZCZUK, prof. UMCS – rezygnacja z funkcji wiceprzewodniczącego 2 marca 2022 roku (rezygnacja dr hab. M. Łuszczuka z pełnionych funkcji wiceprzewodniczącego oraz jako przedstawiciela Polski IASC Council była – w jego ocenie – podyktowana brakiem szybkiej i ograniczonych reakcji Prezydium KBP PAN oraz IASC wobec agresji Rosji na Ukrainę 24.02.2022 roku)

Sekretarz Naukowy: dr hab. Monika KĘDRA, prof. IO PAN

Członkowie:

prof. dr hab. Jacek JANIA

mgr Agnieszka KRUSZEWSKA

Skład osobowy Komitetu Badań Polarnych PAN:

1. dr hab. Robert BIALIK
2. prof. dr hab. Magdalena BŁAŻEWICZ
3. dr hab. Katarzyna CHWEDORZEWSKA
4. prof. dr hab. Andrzej GAŹDZICKI
5. prof. dr hab. Piotr GŁOWACKI
6. dr hab. Dorota GÓRNIAK
7. prof. dr hab. Aleksander GUTERCH, czł. zwyczajny PAN
8. dr hab. Piotr JADWISZCZAK
9. prof. dr hab. Jacek JANIA
10. dr hab. Monika KĘDRA
11. dr inż. Małgorzata KORCZAK-ABSHIRE
12. prof. dr hab. Andrzej KOSTRZEWSKI
13. mgr Agnieszka KRUSZEWSKA
14. prof. dr hab. Krzysztof KUBIAK
15. prof. dr hab. Marek LEWANDOWSKI
16. dr hab. prof. UŚ Ewa ŁUPIKASZA
17. dr hab. Michał ŁUSZCZUK
18. prof. dr hab. Wojciech MAJEWSKI
19. dr hab. inż. prof. AGH Maciej MANECKI
20. prof. dr hab. Krzysztof MIGAŁA
21. prof. dr hab. Jerzy NAWROCKI
22. prof. dr hab. Maria OLECH
23. dr hab. Piotr OWCZAREK
24. dr hab. inż., kpt. ż. w. Tadeusz PASTUSIAK
25. prof. dr hab. Rajmund PRZYBYLAK
26. prof. dr hab. Stanisław RAKUSA-SUSZCZEWSKI, czł. koresp. PAN
27. prof. dr hab. Jacek SICIŃSKI
28. dr Agnieszka SKORUPA
29. dr hab. Ireneusz SOBOTA
30. prof. dr hab. Kazimierz STRZAŁKA, czł. koresp. PAN
31. dr hab. Mateusz STRZELECKI

32. dr hab. Anna STYSZYŃSKA
33. dr hab. Waldemar WALCZOWSKI
34. prof. dr hab. Jan Marcin WĘSŁAWSKI
35. dr hab. Katarzyna WOJCZULANIS-JAKUBAS
36. dr hab. Piotr ZAGÓRSKI
37. prof. dr hab. Wiesław ZIAJA
38. prof. dr hab. Zbigniew ZWOLIŃSKI
39. dr hab. prof. UAM Arkadiusz Marek TOMCZYK, czł. AMU PAN

Członkowie honorowi:

1. mgr Marek KAMIŃSKI
2. mgr Wojciech MOSKAL

Zestawienie liczbowe:

liczba członków ogółem: **41**
członkowie honorowi: **2**

w tym członkowie PAN:

członkowie rzeczywiści PAN: **1**
członkowie korespondenci PAN: **2**
członkowie Akademii Młodych PAN: **1**

zatrudnionych w (jako głównym miejscu pracy):

członkowie:

jednostkach PAN: **10**
szkołach wyższych: **27**
instytutach badawczych: **1**
pozostałych: **2**

członkowie honorowi:

jednostkach PAN: **1**
szkołach wyższych: **0**
instytutach badawczych: **0**
pozostałych: **1**

Komisje lub zespoły (nazwy, przewodniczący); udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu.

- 1) **Zespół Klimatologii i Kriologii Polarnej oraz ds. współpracy z International Permafrost Association (IPA) - prof. dr hab. Rajmund Przybylak**
udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu: **7**
- 2) **Zespół ds. współpracy z International Arctic Science Committee (IASC) - dr hab. Michał Łuszczuk (rezygnacja z dniem 2 marca 2022)**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **4**
- 3) **Zespół ds. współpracy z Scientific Committee on Antarctic Research (SCAR) - dr hab. Robert Bialik**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **6**
- 4) **Zespół ds. współpracy z Council of Managers of National Antarctic Programs (COMNAP) - Agnieszka Kruszewska**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **2**

- 5) **Zespół ds. współpracy z Forum of Arctic Research Operators (FARO) oraz Svalbard Science Forum - prof. dr hab. Piotr Głowacki**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: 3
- 6) **Zespół ds. wydawnictw i dokumentacji historycznej - prof. dr hab. Agata Olech**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: 1
- 7) **Rada Redakcyjna kwartalnika Polish Polar Research- prof. dr hab. Jan Marcin Węslawski**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: 20

I.2. Zakres działania Komitetu.

Nadrzędnym celem działań Komitetu Badań Polarnych była konsolidacja i koordynacja działań środowiska naukowego badaczy polarnych w Polsce oraz stymulowanie badań naukowych ze szczególnym uwzględnieniem dużych programów i projektów międzynarodowych.

W związku z tym w 2022 r. realizowano najważniejsze zadania Komitetu:

- stymulowanie znaczącego udziału Polski w strategicznych światowych programach naukowych w Arktyce i Antarktyce (SCAR Priorities, IASC Strategic Plan 2018-2023), poprzez ścisłe kontakty oraz współpracę z międzynarodowymi organizacjami i sieciami polarnymi oraz w ramach EU-PolarNet 2;
- udział w pracach związanych z wdrożeniem Polskiej Polityki Polarnej uchwalonej przez Radę Ministrów RP 11.09.2020 r oraz powołaniem w lutym 2022 roku przez Premiera RP Zespołu doradczego ds. Polityki polarnej państwa
- działania na rzecz dalszej konsolidacji środowiska badaczy polarnych, m.in. w celu przygotowania innowacyjnych projektów badawczych w skali międzynarodowej oraz utrzymania na Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktur Badawczych Polskiego Multidyscyplinarnego Laboratorium Badań Polarnych (PolarPOL);
- wzmożenie upowszechniania wyników badań polarnych dla zrozumienia globalnych skutków zmian klimatu m.in. przez wspieranie działań utworzonego Muzeum Badań Polarnych, które rozpoczęło swoją działalność w Puławach w 2021 roku i desygnowanie członków Komitetu do Rady tego muzeum
- stymulowanie współpracy pomiędzy uczelniami i instytutami PAN, bądź innymi jednostkami naukowymi oraz gospodarką, włączając w to służeń wiedzy ekspercką agendum rządowym RP oraz sektorowi gospodarczemu;
- wydawanie czasopisma o zasięgu międzynarodowym (kwartalnika) *Polish Polar Research*;
- popularyzacja w społeczeństwie wyników badań polarnych, zwłaszcza mających odniesienie globalne;
- inicjowanie interdyscyplinarnych projektów badawczych krajowych i zagranicznych z odpowiednio silnym udziałem polskich zespołów naukowych – współpraca z Międzynarodową Środowiskową Szkołą Doktorską przy Centrum Studiów Polarnych;
- patronat naukowy oraz pomoc w rozwoju polskiej infrastruktury badawczej w arktycznych i antarktycznych obszarach polarnych w odniesieniu do polskich stacji naukowych oraz statków badawczych;
- wspieranie rozwoju naukowego młodych badaczy przez włączanie ich do działań Komitetu, oraz patronat naukowy i wsparcie organizacji APECS Polska (Association of Polar Early Career Scientists);
- wspieranie inicjatyw informujących społeczeństwo o osiągnięciach i planach polskich badaczy z zakresu nauk polarnych, w tym aktualizacja i rozbudowa strony internetowej KBP PAN, prowadzenie social mediów (Facebook: <https://www.facebook.com/KomitetBadanPolarnych>) i udział nauk polarnych w wydarzeniach popularyzujących naukę, w tym w nowo otwartym Muzeum Badań Polarnych w Puławach;
- w ramach popularyzacji nauki objęcie patronatem filmu promującego kobiety w badaniach polarnych.

I.3. Dane adresowe do korespondencji: adres pocztowy, adresy elektroniczne, telefon do kontaktów.

ul. Księcia Janusza 64,
01-452 Warszawa
tel.: 0-22 6915687
e-mail: kbp@igf.edu.pl

II. Zebrania Komitetu

II.1. Zebrania plenarne (data, najważniejsze omawiane problemy).

II.1.1. Posiedzenia plenarne Komitetu

Posiedzenie Komitetu Badań Polarnych PAN, piąte w tej kadencji, odbyło się w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie w dniu 7 grudnia 2022 r.

Wzięło w nim udział 30 członków KBP PAN oraz goście i przedstawiciele Ministerstw: Pan Piotr Pyzik (Ministerstwo Aktywów Państwowych), Pan Karol Biedrzycki (Ministerstwo Sportu i Turystyki), Pani Joanna Krawczyk-Grzesiowska (Ministerstwo Spraw Zagranicznych), Pani Edyta Żabicka i Pani Ewelina Fałowska (Ministerstwo Infrastruktury), Pani Marzena Niklewicz (Ministerstwo Edukacji i Nauki). W spotkaniu udział wzięł również dr Michał Łaska z projektu CRIOS, dr Elżbieta Łepkowska z projektu EU PolarNet2, dr Monika Szkarłat z Projektu Dyplomacja naukowa w Europie Północnej oraz Pan Piotr Kondraciuk z Muzeum Badań Polarnych.

Obrazy otworzył Przewodniczący KBP PAN, prof. Piotr Głowacki.

Przyjęto protokół z ostatniego posiedzenia.

Omówiono zagadnienia:

- promowania Badań Polarnych, rozpowszechnianie w mediach społecznościowych i stronę www oraz objęcie patronatem filmu "Polarniczki". Dagmara Bożek (sekretarz rady Muzeum Badań Polarnych) w ramach 18. edycji konkursu Popularyzator Nauki 2022 organizowanego przez serwis Nauka w Polsce była finalistką w kategorii "Animator". Ponadto Komitet co roku jest aktywnie zaangażowany w pikniki i festiwale naukowe,
- wyborów na nową kadencję Komitetu Badań Polarnych, zaznaczono znaczenie udziału w KBP młodych naukowców oraz wskazano znaczenie parytetów i większe zaangażowanie kobiet,
- poinformowano, że na ostatnim zebraniu do Rady Muzeum Badań Polarnych desygnowano przez Komitet 4 osoby, wyłonionych w tajnym głosowaniu (łącznie było 9 kandydatów). Poinformowano, że Muzeum ma nową większą siedzibę i jest nadal w statusie "w organizacji". Poinformowano, że Muzeum od 2.11.2022 stało się właścicielem nowego budynku. Aktualnie trwają prace związane z przygotowaniem i zabezpieczeniem pomieszczeń oraz prace muzealne i przygotowanie wystaw. Celem podejmowanych działań jest wystawa stała m.in. helikopter, który był wykorzystywany w naszych wyprawach w Antarktyce. Muzeum podejmuje współpracę np. z Uniwersytetem Trzeciego Wieku, ale również zadeklarowano podjęcie współpracy z członkami KBP. W muzeum będą odbywały się spotkania autorskie i edukacyjne z zakresu badań polarnych i zostanie rozszerzona działalność edukacyjna np. współdziałanie z kołami studenckimi,
- poinformowano, że Komitet został wezwany przez Sąd w Gdańsku w celu potwierdzenia udziału osób w wyprawach polarnych w postępowaniu spornym z ZUS o wyliczenia emerytalne. Komitet nie jest jednak organem posiadającym dokumentację kadrową, bo nie zatrudniał tych osób i nie ma możliwości występowania jako strona świadcząca. Poinformowano sąd o możliwości zwrócenia się o taką dokumentację bezpośrednio do jednostek, które zatrudniały uczestników wypraw polarnych,
- poinformowano, że Komitet Badań Polarnych był reprezentowany w czerwcu na Kongresie Morskim w Szczecinie przez Prof. dr hab. Piotra Głowackiego, który poproszono o wygłoszenie referatu zamawianego pt. *Czy doczekamy się zaniku lodu morskiego w Arktyce?* A także przez dr hab. kpt. ż.w. Tadeusza Pastusiaka który przedstawił referat pt. *Północna droga morska szansą czy zagrożeniem dla polskich portów?* miał wystąpienie o zanikach lodu w Arktyce,

- podsumowano sprawę reakcji Komitetu oraz organizacji międzynarodowych dotyczących agresji zbrojnej Rosji na Ukrainę oraz wystąpienia Prezesa PAN do organizacji międzynarodowych o zwolnienie ze składki członkowskiej w roku 2022 i przekazania tych środków na wsparcie naukowców z Ukrainy.

Głos zabrali przedstawiciele Ministerstw:

- Pani Joanna Krawczyk-Grzesiowska omówiła działanie zespołu ds. Polityki Polarnej Państwa, który to działa na podstawie uchwały Rady Ministrów. Na stronie Ministerstwa znajdują się wyzwania przyszłości związanych z polityką polarną, są tam również publikacje i materiały. Powołano dwa zespoły ds. Arktyki i Antarktyki. Podczas posiedzeń zespołu omawiano również kwestię polskiego statku badawczo-transportowego.
- Pan Minister Piotr Pyzik poruszył temat OZE ws wykorzystania w rejonach badań polarnych. Podczas dyskusji dr hab. Michał Łuszczuk zasugerował wykorzystanie polskich start-up-ów w celu zbadania możliwości i zastosowania nowych technologii. Minister wyraził opinię, że Państwo powinno mieć zdolność do współpracy międzynarodowej a nie koniecznie posiadania własnych jednostek morskich. Ponadto Minister zasugerował współdziałanie z firmami komercyjnymi.

W kolejnej części spotkania odbyły się prezentacje projektów:

1. dr Elżbieta Łepkowska zaprezentowała projekt EU-Polarnet2, którego efektem ma być EPCO-biuro kształtowania działań polarnych,
2. dr Michał Laska zaprezentował projekt CRIOS, który koncentruje się na budowie automatycznej sieci pomiarowej na lodowcach w Svalbardzie,
3. dr Monika Szkarłat- projekt Dyplomacja naukowa w Europie Północnej, gdzie zespół jest bardzo interdyscyplinarny m.in geografowie oraz socjolodzy, najważniejsze zagadnienia to dyplomacja naukowa czyli analiza dyplomacji na poziomie Państwowym jak i organizacji na poziomie regionalnym na terenie 11 państw.

Następnie omówiono aktywność zespołów problemowych i aktywność w ramach organizacji międzynarodowych, których sprawozdania z działań znajdują się w kolejnej sekcji raportu:

1. Zespół klimatologii i kriologii polarnej oraz ds. współpracy z International Permafrost Association (IPA)
2. Zespół ds. współpracy z International Arctic Science Committee (IASC)
3. Zespół ds. współpracy z Scientific Committee on Antarctic Research (SCAR)
4. Zespół ds. współpracy z Council of Managers of National Antarctic Programs (COMNAP)
5. Zespół ds. współpracy z Forum of Arctic Research Operators (FARO) oraz Svalbard Science Forum
6. Zespół ds. wydawnictw i dokumentacji historycznej
7. Rada Redakcyjna kwartalnika Polish Polar Research

Ponadto omówiono plany organizacyjne dotyczące Sympozjum Polarne, które w 2023r odbędzie się w Sopocie. Zaprezentowano i poddano pod dyskusję nową koncepcję spotkania.

Omówiono wolne wnioski, w tym wystąpiono o poparcie powstania nowej dyscypliny oceanologii, przedstawiono rozwiązanie ws. statku badawczego, zasugerowano uregulowanie sprawy występowania KBP w Europejskiej Radzie Polarnej.

Przewodniczący podziękował zebrany za udział w posiedzeniu i zamknął obrady.

II.2. Posiedzenia prezydium Komitetu

Ze względów organizacyjnych oraz oszczędności środków na podróże służbowe, a także sytuacji związanej z pandemią COVID-19, zorganizowano jedno posiedzenie Prezydium, w trybie zdalnym, które odbyło się 25 listopada 2022r. W czasie spotkania omawiano bieżące sprawy KBP oraz kwartalnika Polish Polar Research, plan na kolejne posiedzenie plenarne Komitetu, oraz plan zadań i pracy na kolejną kadencję Komitetu. Poza tym Prezydium (podobnie jak w latach poprzednich) swoje zadania efektywnie realizowało poprzez komunikację pocztą elektroniczną (e-poczta) i telefonicznie.

II.3. Posiedzenia komisji, sekcji, zespołów (liczba, w tym posiedzenia z referatami naukowymi).

Zespoły tematyczne powołane w ramach KBP PAN swą aktywność prowadziły głównie drogą elektroniczną, zaś spotkania ich członków odbywały się przy okazji innych wydarzeń. Opis działalności poszczególnych zespołów przedstawia się następująco:

1. Zespół klimatologii i kriologii polarnej oraz ds. współpracy z International Permafrost Association (IPA) – Przewodniczący prof. dr hab. Rajmund Przybylak

Skład:

Andrzej ARAŻNY, Uniwersytet im. M. Kopernika, Toruń
Mariusz GRABIEC, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
Marek KEJNA, Uniwersytet M. Kopernika, Toruń
Andrzej KOSTRZEWSKI, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
Ewa ŁUPIKASZA, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
Krzysztof MIGAŁA, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław
Tadeusz NIEDZWIEDŹ, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
Tadeusz PASTUSIAK, Uniwersytet Morski, Gdynia
Tomasz PETELSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
Grzegorz RACHLEWICZ, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
Mateusz STRZELECKI, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław
Ireneusz SOBOTA, Uniwersytet M. Kopernika, Toruń
Waldemar WALCZOWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
Joanna WIBIG, Uniwersytet Łódzki, Łódź
Piotr ZAGÓRSKI, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Wiesław ZIAJA, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
Zbigniew ZWOLIŃSKI, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań

W 2022 r. Zespół klimatologii i kriologii polarnej oraz ds. współpracy z International Permafrost Association (IPA), KBP PAN (dalej ZKiKP), liczył 18 osób, w tym siedem spoza Komitetu Badań Polarnych. W roku sprawozdawczym jego działalność była zogniskowana przede wszystkim wokół organizacji XXXI Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej (SMiKP) w Toruniu, które odbyło się w dniach 19-20.05. 2022 r. W trakcie SMiKP wygłoszono 10 referatów naukowych i odbyła się premiera filmu *Two warmings in the Arctic. What drives them?* W dniu 19 maja 2022 r., po zakończeniu obrad pierwszego dnia SMiKP, odbyło się też zebranie ZKiKP w trybie hybrydowym.

Na wspomnianym zebraniu podjęto szereg ważnych decyzji. W związku z obserwowanym wyraźnie mniejszym zainteresowaniem badaczy polarnych udziałem w SMiKP ustalono, aby organizować je w cyklu 2-letnim. Najbliższe SMiKP odbędzie się zatem w 2024 r. w Sosnowcu. Jednocześnie podjęto decyzję, aby w latach organizacji Sympozjów Polarnych ZKiKP współorganizował sesje z zakresu meteorologii i klimatologii polarnej. W tym roku będzie to miało miejsce w czasie Sympozjum Polarnego w Sopocie. Z ważniejszych spraw pojawiły się propozycje organizacji przez ZKiKP Europejskiej Konferencji Permafrostu w 2031 r. (ośrodek wrocławski) oraz sesji poświęconych 100-leciu wydania "Historii naturalnej lodu" przez A. Dobrowolskiego (1923). Powinny się one odbyć w Polsce w czasie najbliższego Sympozjum Polarnego oraz na konferencji zagranicznej, najlepiej w czasie 2023 Arctic Circle Assembly w Rejkiawiku.

Wspólnym wysiłkiem członków ZKiKP przygotowany został raport prezentujący dorobek polskich badań permafrostu w 2021 r., który został opublikowany w wydawnictwie elektronicznym IPA pt. Country Reports (<https://www.permafrost.org/ipa-country-reports/>).

2. Zespół ds. współpracy z International Arctic Science Committee (IASC)

- przewodniczący: dr hab. Michał Łuszczuk, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, (rezygnacja dr hab. M. Łuszczuka z pełnionych funkcji była podyktowana brakiem jego chęci do dalszej współpracy w obliczu – w jego ocenie - ograniczonych reakcji Prezydium KBP PAN oraz IASC wobec agresji Rosji na Ukrainę 24.02.2022 roku).

Od 10 marca do 23 grudnia czasowo reprezentował Polskę w IASC Council przewodniczący Komitetu prof. Piotr Glowacki, a od końca grudnia 2022 naszym delegatem do IASC została wybrana dr. hab. Monika Kędra.

W roku 2022 w skład zespołu wchodził aktualni oraz dotychczasowi delegaci do grup roboczych IASC:

Andrzej ARAŻNY, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Atmosphere Working Group

Barbara BARZYCKA, Uniwersytet Śląski, Cryosphere Working Group

Piotr GŁOWACKI, Instytut Geofizyki PAN

Mariusz GRABIEC, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Cryosphere Working Group

Jacek JANIA, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Monika KĘDRA, Instytut Oceanologii PAN, Sopot, Marine Working Group

Ewa ŁUPIKASZA, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Atmosphere Working Group

Krzysztof MIGAŁA, Uniwersytet Wrocławski

Piotr OWCZAREK, Uniwersytet Wrocławski, Terrestrial Working Group

Tadeusz PASTUSIAK, Uniwersytet Morski w Gdyni, International Science Initiative in the Russian Arctic (ISIRA)

Rajmund PRZYBYŁAK, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Agnieszka SKORUPA, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Social & Human Working Group

Ireneusz SOBOTA, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Cryosphere Working Group

Waldemar WALCZOWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot, Marine Working Group

Piotr ZAGÓRSKI, Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Zbigniew ZWOLIŃSKI, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Terrestrial Working Group

Wiesław ZIAJA, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Część członków Zespołu spotkała się podczas ASSW 2022r., wcześniej zaś koordynowała drogą elektroniczną działania związane z wyborem określonych propozycji projektów zgłoszonych do finansowania przez IASC, jako szczególnie istotnych dla polskich badań w Arktyce. Zespół opracował także propozycje działań popularyzujących w Polsce wiedzę nt. IASC, w tym także aktywnie przedstawiał ofertę IASC na stronie KBP PAN.

3. Zespół ds. Współpracy ze SCAR

– Przewodniczący dr hab. Robert Bialik, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie

Skład:

Katarzyna BŁACHOWIAK-SAMOŁYK - Instytut Oceanologii PAN

Katarzyna CHWEDORZEWSKA - Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Andrzej GAŹDZICKI - Instytut Paleobiologii PAN

Piotr JADWISZCZAK - Instytut Biologii Uniwersytetu w Białymstoku

Anna JAŹDŻEWSKA - Uniwersytet Łódzki

Krzysztof JAŹDŻEWSKI - Uniwersytet Łódzki

Małgorzata KORCZAK-ABSHIRE - Instytut Biochemii i Biofizyki PAN

Piotr KUKLIŃSKI - Instytut Oceanologii PAN

Monika KUSIAK - Instytut Geofizyki PAN

Marek LEWANDOWSKI - Instytut Geofizyki PAN

Wojciech MAJEWSKI - Instytut Paleobiologii PAN

Jerzy NAWROCKI - Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy

Maria OLECH - Uniwersytet Jagielloński, Kraków,

Michał PĘTLICKI - Centro de Estudios Científicos, Valdivia

Ireneusz SOBOTA - Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Zbigniew ZWOLIŃSKI - Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

W roku 2022 aktywność zespołu SCAR skupiała się na:

Przygotowaniu rocznego raportu do SCAR, który ponownie został znacząco zaktualizowany w porównaniu do roku ubiegłego, w szczególności dokonano zmian przedstawicieli w Stałych Grupach Naukowych SCAR. Przedstawicielem w grupie nauk o życiu został dr hab. Robert Bialik, prof. PAN, który zastąpił prof. dr hab. Jacek Sicińskiego. Natomiast w grupie nauk fizycznych w miejsce dr hab. Bialika został powołany dr hab. Michał Pętlicki z Uniwersytetu Jagiellońskiego. W raporcie

wskazano zaangażowanie poszczególnych osób w prace programów naukowych SCAR oraz wyróżniono 2 publikacje z roku 2021.

Robert Bialik (IBB PAN) został powołany do Komitetu SCAR ds. planowania strategicznego (informacje szczegółowe w pkt. dot. SCAR).

W spotkaniach roboczych SCAR w dniach 27-29 lipca 2022 r, udział wzięli: Wojciech Majewski (nauki o Ziemi) oraz Adam Nawrot i Robert Bialik (nauki fizyczne). Brakowało reprezentanta w grupie nauk biologicznych, co ostatecznie skutkowało zmianami w składzie delegatów do Stałych Grup Naukowych SCAR (informacja powyżej).

Robert Bialik (IBB PAN) reprezentował Polskę na spotkaniu delegatów SCAR w dniach 5-7 września 2022 (informacje szczegółowe w pkt. dot. SCAR).

W trakcie SCAR Open Science Conference (1-10 sierpień 2022) naukowcy z trzech ośrodków (Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Instytut Geofizyki PAN, Instytut Paleobiologii PAN) zaprezentowali dziewięć wystąpień, głównie prezentacji ustnych.

Ponadto, na zaproszenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych Agnieszka Kruszewska, Katarzyna Tołkacz oraz Robert Bialik, wszyscy z Instytutu Biochemii i Biofizyki PAN, weszli w skład Delegacji Polski na coroczne posiedzenie ATCM, które w trybie hybrydowym odbyło się w dniach 23 maj – 2 czerwca, w Berlinie.

Robert Bialik (IBB PAN) został zaproszony do prac na rzecz grupy eksperckiej „The SCAR Expert Group on Birds and Marine Mammals (EG-BAMM)”. Grupa ma za zadanie dostarczenie wiedzy eksperckiej i kierownictwa badawczego we wszystkich sprawach związanych z ptakami i ssakami w Antarktyce, w celu wspierania badań, które pozwolą określić ilościowo rolę ptaków i ssaków morskich w ekosystemach morskich i lądowych Antarktyki. Grupa odbyła swoje spotkanie 27 lipca, br. Jednym z ustaleń jest organizacja workshopu w czasie trwania SCAR Biology Conference 2023 w Nowej Zelandii.

Członkowie zespołu opublikowali 27 prac naukowych wyszczególnionych w raporcie rocznym do SCAR.

4. Zespół ds. współpracy z Council of Managers of National Antarctic Programs (COMNAP) – Przewodnicząca Agnieszka Kruszewska, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie

Skład:

Robert BIALIK - Instytut Biochemii i Biofizyki PAN
Marek LEWANDOWSKI - Instytut Geofizyki PAN
Dariusz PUCZKO - Instytut Biochemii i Biofizyki PAN
Włodzimierz SIELSKI - Instytut Geofizyki PAN
Agnieszka SKORUPA - Uniwersytet Śląski

W 2022 r. ze względu na sytuację pandemiczną nie odbyło się spotkanie zespołu problemowego COMNAP. Członkowie Rady spotkali się na kilku sesjach on-line, o roboczym charakterze. 3-5 sierpnia 2022 w spotkaniu COMNAP Virtual Online wzięli udział Dyrektor ds. Administracyjnych IBB PAN Agnieszka Kruszewska – Menadżer Polskiego Programu Antarktycznego, Przewodnicząca Polskiego Konsorcjum Polarnego oraz Dr Dariusz Puczko – Kierownik Działu Stacja im. H. Arctowskiego, IBB PAN. Ponadto, do składu delegacji zostali dodani Krzysztof Otto i Włodzimierz Sielski z IGF PAN, aby mogli na pełnoprawnych warunkach wziąć udział w spotkaniu w Hobart w 2023 r.

5. Zespół ds. współpracy z Forum of Arctic Research Operators (FARO) oraz Svalbard Science Forum - Przewodniczący prof. dr hab. Piotr Głowacki, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa

Skład:

Monika KĘDRA, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
Krzysztof KUBIAK, Uniwersytet Jana Kazimierza w Kielcach
Mateusz STRZELECKI, Uniwersytet Wrocławski
Tadeusz PASTUSIAK, Uniwersytet Morski w Gdyni
Krzysztof RYMER, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Włodzimierz SIELSKI, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa
Ireneusz SOBOTA, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Waldemar WALCZOWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
Marcin WICHOROWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
Zbigniew ZWOLIŃSKI, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

W 2022 r. doroczne posiedzenie FARO zaplanowano wstępnie jako hybrydowe w ramach ASSW w Tromsø. Finalnie ze względu na wojnę w Ukrainie i ograniczenia transportu z wielu państw Azji i Ameryki Płn. odbyło się ono w formie zdalnej 26 marca, w trakcie którego prof. Głowacki przedstawił raport z polskiej aktywności w Arktyce w roku 2021. Na posiedzeniu tym przedstawiono wyniki ewaluacji aktywności tej organizacji za ostatnie lata.

Z racji posiadania na Spitsbergenie Stacji Polarnej w Hornsundzie Polska ma przedstawiciela w Svalbard Science Forum, które jest agendą Research Council of Norway. Od 2006 roku jest nim prof. dr hab. Piotr Głowacki, który w ostatnich latach w tej organizacji reprezentuje całe polskie środowisko naukowe pracujące na Svalbardzie. Svalbard Science Forum jest inicjatorem i koordynatorem wielu działań obejmujących badania naukowe we współpracy międzynarodowej. Jest odpowiedzialny między innymi za centralną bazę projektów naukowych tzw. *RiS Research in Svalbard* <https://www.forskningsradet.no/en/svalbard-science-forum/ssf-tools-and-funding-schemes/research-in-svalbard-ris/>

Finansuje projekty dla młodych naukowców, przede wszystkim wspierając badania terenowe poprzez tzw. *Arctic Field Grants*. Zajmuje się także strategią badań z uwzględnieniem szerokiej współpracy międzynarodowej dofinansowując te działania poprzez tzw. *Svalbard Strategic Grants*.

W roku 2022 odbyły się dwa spotkania plenarne tego gremium. Wiosenne 1 kwietnia w trakcie Arctic Science Summit Week w Tromsø, na którym zaprezentowano plany aktywności grup badawczych w rejonie Svalbardu oraz omawiano szczegółowo projekty nowych przepisów dotyczących ochrony środowiska i restrykcji w zakresie prowadzenia badań i działań terenowych. SFF aktywnie włączyło się w proces konsultacji publicznych ogłoszonych przez władze Norwegii, w trakcie tych konsultacji przedstawiciel Polski zgłosił szereg uwag dotyczących utrudnień jakie mogą wyniknąć po wprowadzeniu nowych restrykcyjnych przepisów dla dalszego funkcjonowania stacji Polarnej w Hornsundzie oraz uniwersyteckich stacji terenowych. Jesienne posiedzenie odbyło się w dniach 18-19 października w Longyearbyen. Na tym posiedzeniu podsumowano letnią aktywność terenowych grup badawczych i wykorzystanie stacji polarnych oraz statków operujących tym rejonie. Przygotowano też założenia do konkursowego naboru Grantów AFG i SSG w najbliższych miesiącach. Przedstawiciel Gubernatora Svalbardu przedstawił również propozycje nowych regulacji dotyczących aplikowania o zgodę na prowadzenie badań począwszy od stycznia 2023 r.

6. Zespół ds. wydawnictw i dokumentacji historycznej

– Przewodnicząca prof. dr hab. Agata Olech, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Skład:

Piotr GŁOWACKI – Instytut Geofizyki PAN

Jacek JANIA – Uniwersytet Śląski

Marek LEWANDOWSKI – Instytut Geofizyki PAN

Michał ŁUSZCZUK – Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej

Wojciech MAJEWSKI – Instytut Paleobiologii PAN

Maciej MANECKI – Akademia Górniczo-Hutnicza

Krzysztof MIGAŁA – Uniwersytet Wrocławski

Maria OLECH – Uniwersytet Jagielloński

Andrzej PIOTROWSKI - Prowadzący Projekt Organizacji Muzeum Badań Polarnych z Puławach z ramienia Fundacji „Zupełnie Inny Świat”

Rajmund PRZYBYLAK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Jan Marcin WĘSŁAWSKI – Instytut Oceanologii PAN

Biuletyn Polarny

– zbieranie i opracowywanie materiałów dotyczących historycznej i aktualnej działalności w obszarach polarnych do następnego numeru (26). W najnowszym numerze ukażą się m. in. dwa artykuły dotyczące toponimów o polskiej genezie w Arktyce. Pozwoli to uporządkować nazewnictwo polskie w regionach polarnych.

Działalność zagraniczna

- udział w:
- Polish Science Week na EXPO w Dubaju, Zjednoczone Emiraty Arabskie (22.02.2022).
- Day of Ice w Nowej Zelandii.

Działalność krajowa

Przybliżono społeczeństwu naukowe osiągnięcia polarne poprzez:

- artykuły popularnonaukowe w gazetach, radiu, na portalu <edu-ant.pl>,
- pokazy multimedialne, audycje TV, pokazy filmów,
- wykłady otwarte,
- wykłady w uniwersytetach III wieku,
- prelekcje w szkołach.

Festiwale i pikniki naukowe

- Piknik Naukowy Polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik „Woda” w Warszawie, organizowanie stoisk edukacyjnych,
- Piknik Polarny, Park Sowiogórski Warszawa 22.05.2022 – pokaz minerałów Antarktyki, Grenlandii i Labradoru,
- Festiwal Polarny w Warszawie 4.06.2022,
- Cykl pt. Lodowe Czwartki – Galeria Pracowni Wschodniej Warszawa,
- Festiwal Nauki w Warszawie 09.2022.

Wystawy

- Wystawa Polarna w Muzeum Ziemi PAN Warszawa (otwarcie 23.06.2022) „Dobrowolski. Reaktywacja. Antarktyczna misja (prawie) niemożliwa”,
- Wystawa zdjęć pracowników Zakładu Biologii Antarktyki IBB PAN (Centrum Nauki Kopernik),
- Wystawa pt. „Dzienniki Antarktyczne – doświadczenie spaceru po szóstym kontynencie ze Stanisławem Rakusa-Suszczewskim” w Galerii Pracowni Wschodniej (Warszawa) 15.06.2022,
- Wystawa Polarna w Tylmanowej n. Dunajcem dla Podhala, Spiszu i Sądecczyzny.

Książki

- Dagmara Bożek „Polarniczki”,
- Lech Stempniewicz „Na kruchym lodzie”,
- Marek Lewandowski „Między lodem a mgłą czyli w siwym NIGDZIE”,

Film

- Konsultacje naukowe
- Na ukończeniu film na podstawie książki „Polarniczki” – Kuba Witek.

III. Konferencje (debaty, dyskusje, inne formy spotkań naukowych)

III.1 Konferencje naukowe zorganizowane/ współorganizowane przez Komitet lub organizowane pod patronatem Komitetu:

Liczba ogółem w tym: 1

Nazwa konferencji	Organizator,	Rodzaj konferencji	Liczba uczestników	Liczba	Dofinans.

data, miejsce	współorganizatorzy, patronat	Krajowa	mn.	ogółem	z zagranicy	Wystąpienia	DUN (w zł)
XXXI SEMINARIUM METEOROLOGII I KLIMATOLOGII POLARNEJ 19-20 maj 2022 r., Toruń	Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Zespół Klimatologii i Kriologii Polarnej Komitetu Badań Polarnych PAN Polskie Towarzystwo Geofizyczne, Oddział Pomorski	x		40		10	brak

W tabeli: liczba wystąpień – łączna liczba wszystkich rodzajów wystąpień konferencyjnych

III.2 Omówienie wyników konferencji z punktu widzenia jej znaczenia dla reprezentowanej przez Komitet dyscypliny naukowej.

XXXI Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej w Toruniu jest cykliczną, odbywającą się co roku konferencją. Seminarium odbyło się w dniach 19-20 maja 2022 r. w Toruniu w Hotelu Uniwersyteckim, w trybie hybrydowym. Tematem obrad Seminarium tradycyjnie były zagadnienia meteorologiczne i klimatologiczne wysokich szerokości geograficznych oraz kwestie dziedzin pokrewnych z zakresu Nauk o Ziemi (glacjologia, hydrologia, oceanologia, geomorfologia...) wiążących się z problematyką klimatu i pogody w krajach polarnych. W trakcie SMiKP wygłoszono 10 referatów naukowych i odbyła się premiera filmu *Two warmings in the Arctic. What drives them?* W dniu 19 maja 2022 r., po zakończeniu obrad pierwszego dnia SMiKP, odbyło się też zebranie ZKiKP w trybie hybrydowym. Należy podkreślić, że Seminarium jest dobrą okazją do wymiany doświadczeń, dyskusji i integracji przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, realizujących badania polarne.

IV. Inne formy działalności upowszechniającej i promującej naukę (opis)

(audycje i programy w radiu i telewizji, udział w festiwalach nauki, piknikach naukowych, wystąpienia w mediach elektronicznych, artykuły w prasie popularyzujące naukę itp. – dotyczy działań, w których bezpośrednio zaangażowany był Komitet lub jego struktury wewnętrzne).

- 1) Jedną z form systematycznej działalności upowszechniającej i promującej naukę było prowadzenie strony internetowej KBP PAN (<http://www.kbp.pan.pl/>). Strona jest uzupełniana bieżącymi informacjami dotyczącymi polskich badań polarnych.
- 2) Komitet aktywnie włączył się w uruchomienie Muzeum Polarne w Puławach oraz jego promocji. Do Rady tego Muzeum powołano sugerowane przez Komitet osoby, tj.: prof. Krzysztof Migala, prof. Marcin Węslawski, prof. Piotr Zagorski oraz mgr Dagmara Bozek, a także Prof. Piotra Głowackiego, Przewodniczącego KBP.
- 3) Członkowie Komitetu prowadzili wykłady popularno-naukowe. Przykładem takiej działalności jest wykład dr hab. Katarzyny Chwedorzewskiej w ramach cyklu „Lodowe Czwartki” – „Monica w akcji - teledetekcja i telemetria w Antarktyce” (1.09.2022, w Galeria Pracownia Wschodnia, Warszawa)
- 4) Komitet Badań Polarnych podjął działania w Social mediach, promując i rozpowszechniając informacje o wydarzeniach, osiągnięciach i realizacji badań polarnych, przez rok działań posiada już prawie 400 obserwujących a liczba ta stale rośnie: <https://www.facebook.com/KomitetBadanPolarnych>
- 5) Komitet Badań Polarnych objął patronatem film “Polarniczki” promujący kobiety w badaniach polarnych.

V. Działania Komitetu na rzecz reprezentowanych dyscyplin naukowych/ problemu (opis)

V.1. Ocena stanu i potrzeb tych dyscyplin/problemów oraz instytucji naukowych; formułowanie zadań ważnych dla rozwoju nauki i gospodarki narodowej lub regionu; inspirowanie innych działań naukowych o charakterze interdyscyplinarnym, współpraca z organami i instytucjami naukowymi Akademii na rzecz wspierania rozwoju osób rozpoczynających karierę naukową; m.in. formułowanie priorytetów badawczych, ocena wydawnictw naukowych, opracowywanie i przedstawianie programów badawczych oraz standardów i kierunków kształcenia w zakresie reprezentowanych dyscyplin/ problemu objętych zakresem działania Komitetu, inne wynikające ze specyfiki działania Komitetu (dotyczy działań, w których podmiotem był Komitet lub jego struktury wewnętrzne, a nie poszczególne osoby).

V.2 Działalność ekspercka, opinie, oceny i konsultacje w roku sprawozdawczym.

V.2.1. Ekspertyzy^[2]: zagadnienie/temat, wykonawca/współwykonawca, zleceniodawca lub jednostka wnioskująca, termin wykonania (rok rozpoczęcia i rok zakończenia) odbiorca, sposób wykorzystania, sposób upowszechniania, inne instytucje lub osoby, którym ekspertyza była przedstawiana (wykaz, opis).

V.2.2. Opinie, oceny i konsultacje (wykaz).

Dr hab. Mateusz Strzelecki, prof. UW:R:

- Panel Ekspertów Programu Granty Interwencyjne NAWA oraz Panel Programu im. Bekkera NAWA
- Zespół doradczy ds. kryzysu klimatycznego PAN

Dr hab. Katarzyna Chwedorzewska

- ocena wniosków dotyczących tematyki polarnej dla Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej w ramach programu mobilność międzynarodowa naukowców i nauczycieli akademickich im. Bekkera oraz dla INACH - Instituto Antártico Chileno.

Dr hab. Michał Łuszczuk, prof. UMCS:

- ekspert przy Zespole do spraw Polskiej Polityki Polarnej Państw

Dr hab. Robert Bialik, prof. IBB PAN:

- Współpraca z Departamentem Prawno-traktatowym MSZ

Prof. Tadeusz Pastusiak:

- Prezentacja "Północna Droga Morska szansą, czy zagrożeniem dla polskich portów?", w ramach zaproszenia na Kongresie Morskim w Szczecinie, dnia 09.06.2022, obejmująca prezentację Uniwersytetu Morskiego w Gdyni i Komitetu Badań Polarnych.

Prof. Piotr Głowacki:

- wystąpienie "Czy doczekamy się zaniku lodu morskiego w Arktyce?" na 9 międzynarodowym Kongresie Morskim (29-30.06.2022) w Szczecinie pod patronatem Ministerstwa Infrastruktury

Dr hab. Monika Kędra, prof. IOPAN:

- Członkini Komitetu przyznającego Nagrodę IASC Medal za 2022r. oraz Przewodnicząca tego Komitetu – Nagroda za 2023r.

V. 3. Inne działania wynikające ze specyfiki działania Komitetu (opis).

VI. Działalność wydawnicza

VI.1

Wyszczególnienie	Tytuł publikacji Wydawca/współwydawca	Wydawnictwa w wersji: - drukowanej - elektronicznej	Nakład (w egz.)	Dofinansowanie ze środków DUN (w zł)
------------------	--	--	--------------------	---

Wydawnictwa ciągłe (w tym czasopisma, np. miesięczniki, kwartalniki; inne periodyki)	Polish Polar Research (kwartalnik)/ Wydawca Komitet Badań Polarnych PAN	W wersji: drukowanej – tak elektronicznej - tak https://journals.pan.pl/ppr/	75	33 070,68zł
Wydawnictwa zwarte (np. monografie, materiały pokonferencyjne, inne)				

VI.2. Omówienie działalności wydawniczej Komitetu w roku sprawozdawczym.

Polish Polar Research (PPRes) - kwartalnik Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN publikuje od 1980 r. oryginalne artykuły naukowe prezentujące rezultaty badań prowadzonych w obszarach polarnych. Wszystkie artykuły są recenzowane i publikowane w języku angielskim. *PPRes* to czasopismo międzynarodowe, którego zakres tematyczny obejmuje nauki o Ziemi, nauki biologiczne i społeczne. Komitet Redakcyjny kwartalnika stanowi znaczące grono uczonych z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych.

W roku 2022 w ramach 43 tomu kwartalnika *PPRes* ukazało się 16 artykułów naukowych przygotowanych przez 70 autorów, w tym 58 z zagranicy. Tematyka 11 prac dotyczyła biologicznych, czterech nauk o Ziemi, a jednej – nauk społecznych. W sumie opublikowano 362 strony tekstu, czyli 32,75 arkuszy wydawniczych. Skorzystano z usług 69 recenzentów, w tym 37 recenzentów z zagranicy. W ciągu ostatnich lat dostrzegalny jest wyraźny spadek udziału publikacji krajowych autorów. Takich prac w 2022 były tylko trzy. Niestety znaczna część prac składanych przez zagranicznych autorów nie jest najwyższej jakości. Do druku przyjęto jedynie 30% złożonych prac. Konieczne jest podjęcie kroków w celu odwrócenia tego trendu.

Z końcem 2022 r. doszło do zmian w składzie redakcyjnym kwartalnika. Współpracę zakończyła redaktor główna (nauki biologiczne) prof. Magdalena Błażewicz, na której funkcję decyzją Komitetu powołano prof. Monikę Kędrę z Sopotu (Instytut Oceanologii PAN), a także dwóch redaktorów tematycznych, prof. Krzysztof Jażdżewski i Krzysztof Pabis.

Wszystkie roczniki *PPRes* począwszy od nr. 1/1980 są dostępne w on-line na platformie Czasopisma PAN, strona <http://journals.pan.pl/ppr/>. Kwartalnik jest rejestrowany w międzynarodowych bazach: Science Citation Index Expanded, Journal Citation Reports/Science Edition, AGRICOLA, Biological Abstract, BIOSIS Previews, Cold Regions Bibliography, Current Antarctic Literature, EBSCO, Geological Abstracts, Polish Scientific Journals Contents-Agricultural and Biological, Sciences, Quarterly Review i Zoological Record.

Według Journal Citation Reports/Science, Impact Factor *PPRes* za 2021 r. wyniósł 0,900. Punktacja MNiSzW – 70 pkt

VII. Aktywność międzynarodowa Komitetu (opis)

Współpraca Komitetu z organizacjami międzynarodowymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/ problemu naukowego (m.in. pełnienie przez Komitet funkcji komitetu narodowego ds. współpracy z organizacjami naukowymi, współpraca z innymi międzynarodowymi organizacjami naukowymi, udział członków Komitetu we władzach, pracach komisji, komitetów itp. międzynarodowych organizacji naukowych.

1) **International Permafrost Association (IPA)** - Międzynarodowe Stowarzyszenie Zmarzlinoznawstwa, przedstawiciel Polski - Prof. Rajmund Przybylak (UMK Toruń)

Aktywny udział w pracach IPA i organizowanych przez tę organizację konferencjach pozwala na zapoznanie się z aktualnym stanem badań dotyczących permafrostu na świecie. Uczestnicząc w obradach Rady IPA i biorąc udział w głosowaniach jest możliwość wpływania na priorytetowe przyszłe kierunki badań, czy wybór liderów zespołów badawczych oraz władz stowarzyszenia. Od wielu lat nie ulega wątpliwości, iż ranga badań permafrostu wzrasta systematycznie i na pewno tendencja ta się utrzyma póki globalne ocieplenie będzie trwało. Spowodowane jest to faktem, iż permafrost skrywa w sobie znaczne zasoby metanu w postaci zamrożonej, który jest ważnym gazem cieplarnianym. Aktywność organizacji IPA, jak zresztą i wielu innych, została znacząco ograniczona w latach 2021 i 2022 ze względu na panującą pandemię COVID-19.

W 2022 r. nie odbyło się żadne formalne posiedzenie Rady IPA, podobnie jak rok wcześniej. Było ono planowane w czerwcu 2022 r. w trakcie 12 Światowej Konferencji Permafrostu w Chinach. Konferencja ta jednak na początku 2022 r., ze względu na COVID-19, została odwołana. Najbliższe zatem konferencje permafrostu odbędą się w Hiszpanii w dniach 18-22.06 2023 r. (Europejska konferencja regionalna) oraz w 2024 r. w Whitehorse w Kanadzie. Na razie są one nie zagrożone.

Wspólnym wysiłkiem członków Zespołu Klimatologii i Kriologii Polarnej oraz ds. współpracy z International Permafrost Association (IPA) działającym przy Komitecie Badań Polarnych PAN został przygotowany kolejny raport prezentujący dorobek polskich badań w zakresie permafrostu w 2021 r., który został dopiero niedawno opublikowany w wydawnictwie elektronicznym IPA (str. 48-50) pt. Country Reports (https://www.permafrost.org/wp-content/uploads/CountryReports2021_Final_2.pdf). Wydanie tego wydawnictwa w porównaniu do lat sprzed pandemii znacząco się opóźniło. Jako przedstawiciel Polski w IPA od wielu lat Prof. Przybylak koordynuje publikację tych raportów w ww. wydawnictwie i wyraża nadzieję, iż raport za 2022 r. ukaże się wcześniej. IPA posiada od niedawna nową stronę internetową, gdzie znaleźć można także raporty z wcześniejszych lat. Polscy badacze permafrostu, członkowie ww. Zespołu Klimatologii i Kriologii Polarne planują organizację europejskiej konferencji permafrostu w Polsce w 2031 r. Na najbliższych radach IPA taka inicjatywa ma być ogłoszona. Aby mogła być ona zrealizowana musi uzyskać akceptację większości członków Rady IPA, a w przypadku konkurencyjnej propozycji z innego kraju, także większej liczby głosów.

2) International Arctic Science Committee (IASC) - Międzynarodowy Komitet Badań Arktycznych, przedstawiciel Polski - dr hab. Michał Łuszczuk

Członkostwo Polski w IASC umożliwia wpływ na światową naukową politykę w Arktyce, pozwala na udział w inicjatywach powoływania wielkich badawczych programów międzynarodowych oraz pozwala skutecznie wspierać finansowo udział młodych badaczy w konferencjach i warsztatach międzynarodowych (ze środków IASC) z czego polscy naukowcy korzystają każdego roku. Wzmacnia międzynarodowy status i ułatwia kontynuowanie badań przez Polską Stację Polarną im. S. Siedleckiego na Spitsbergenie oraz sezonowymi uniwersyteckimi stacjami polarnymi w Arktyce. Członkostwo umożliwia realny wpływ Polski na plany naukowe w Arktyce, ułatwiając pozyskiwanie środków na międzynarodowe projekty badawcze z udziałem polskich zespołów, co jest szczególnie ważnym w okresie przygotowywania się do International Conference on Arctic Research Planning (ICARP IV) w 2025 roku oraz do nowego V Międzynarodowego roku Polarnego 2032/33.

Aktywność polskich przedstawicieli w Grupach Roboczych IASC daje podstawę o ubieganie się o dofinansowanie z funduszy IASC organizowanych przez Polskę konferencji i warsztatów.

Ze względu na opieszale działania władz IASC po agresji Rosji na Ukrainę i nie przyjęciem rezolucji potępiającej i wykluczającej Rosję jako członka IASC, prof. Michał Łuszczuk złożył rezygnację w proteście z reprezentowania Polski w IASC.

Przewodniczący Komitetu Badań Polarnych, Prof. Głowacki, poinformował sekretariat i władze IASC, że do czasu wyboru przez Komitet nowego reprezentanta Polski do IASC Council, co nastąpi jesienią 2022 roku, będzie zastępczo reprezentował Polskę w tej organizacji oraz będzie uczestniczył w dorocznym plenarnym spotkaniu w Tromsø w trakcie Arctic Science Summit Week.

Plenarne posiedzenie KBP które odbyło się 7 grudnia zaproponowało kandydaturę dr hab. prof. PAN Moniki Kędry na przedstawiciela Polski w IASC – kandydatura ta w wyniku tajnego głosowania została przyjęta i 23 grudnia oficjalnie zgłoszona do IASC.

Ze względu na upływające kadencje naszych przedstawicieli w grupach roboczych IASC w grudniu odbyły się też wybory nowych bądź dotychczasowych przedstawicieli na drugą kadencję. Reprezentantami w Atmosphere Working Group (AWG) są dr hab. Marek Kejna z UMK oraz dr hab. Ewa Łupikasa z US, w Cryosphere Working Group (CWG) dr hab. Ireneusz Sobota z UMK oraz dr Dariusz Ignatiuk z US, w Marine Working Group (MWG) dr hab. Agata Zaborska i dr Agnieszka Beszczyńska-Möller z IO PAN, w Terrestrial Working Group (TWG) prof. dr hab. Zbigniew Zwoliński z UAM oraz dr hab. Piotr Owczarek z U. Wrocławskiego, w Social & Human Working Group (SHWG) dr Monika Szkarłat z UMCS oraz dr Agnieszka Skorupa z US.

Na posiedzeniu IASC Council w dniu 28 marca 2022 uczestniczyli przedstawiciele z 21 państw z czego 9 osób w formie on-line. W części otwartej omawiano między innymi następujące sprawy:

- Raport roczny z aktywności IASC został przedstawiony przez G. Fugmann – Dyrektora Biura.
- Założenia nowego programu IASC Fellows wraz z prezentacją przedstawicieli młodych naukowców u progu kariery do 5 tematycznych Grup Roboczych IASC.

Przedstawienie raportów z posiedzeń grup roboczych oraz planowanych zadaniach przedstawili przewodniczący tych grup.

- Prezydent IASC L. Hinzman przedstawił rekomendacje dotyczące programu Action Group on Carbon Footprint dotyczące ograniczenia spotkań oraz prac terenowych związanych z aktywnością w rejonie Arktyki.

- Z-ca Prezydenta H. Burgess przedstawił założenia strategii przyszłych działań wobec nowej sytuacji politycznej i programów w rejonie Arktyki po ostatnim wykluczeniu Rosji z wielu już realizowanych wspólnie zadań.

W sesji popołudniowej przedstawiono:

- inicjatywy IASC w zakresie rozwoju wspólnej bazy danych i ich udostępniania,
- realizacji zadań przez Sustaining Arctic Observing Networks oraz ograniczeniami wynikającymi z aktualnej sytuacji politycznej,
- kolejną IV konferencją dotyczącą planowania i kreowania programów Arktycznych (ICARP) w 2025 roku,
- przygotowywaniami do ogłoszenia 5-tego Międzynarodowego Roku Polarnego IPY 2032-2033 w 150 rocznicę pierwszego I IPY oraz 100 rocznicy II IPY.

30 marca w godzinach popołudniowych odbyło się zamknięte posiedzenie IASC Council, w trakcie którego przyjęte zostały protokoły z posiedzeń w 2021 roku oraz rozpatrzenie deklaracji Belgii o członkostwa w IASC – kandydatura ta po przestawieniu planowanych działań w Arktyce w najbliższych latach została przyjęta przez aklamację.

W związku z upływem kadencji prezydenta i vice-prezydentów odbyły się wybory w których na nowego Prezydenta IASC wybrano reprezentanta Wielkiej Brytanii (Henry Burgess), a na vice wybrano ponownie reprezentantkę Finlandii (Paula Kankaanpaa) oraz nowych Joao Canario z Portugalii i Matthew Druckenmiller z USA.

Przyjęto również poprawkę do Statutu IASC związaną z restrykcjami dotyczącymi członkostwa z tytułu nieopłacenia składek.

Zatwierdzono sprawozdanie finansowe za rok 2021 oraz przyjęto założenia budżetowe na 2022 rok.

Najwięcej dyskusji wywołała sprawa oświadczenia sekretariatu IASC oraz jego przyjęcia w zmodyfikowanej formie przez Council, dotyczącego potępienia i wykluczenia Rosji po napaści na Ukrainę. W trakcie dyskusji można było zauważyć 2 grupy dyskutantów. Pierwsza sugerująca podejmowanie rygorystycznych kroków i zerwaniu wszelkich kontaktów z rosyjskimi instytucjami naukowymi i naukowcami. Druga sugerująca zerwanie bądź zamrożenie kontaktów z rosyjskimi instytucjami naukowymi ale pozostawienie swobody do osobistych kontaktów z wybranymi polarnikami rosyjskimi ze względu na to, że połowa terytorium Arktyki leży w granicach Rosji, więc nie da się prowadzić monitoringów i konstruować przyszłych scenariuszy zmian klimatycznych bez danych z tego rejonu.

Podsumowując, wypada zauważyć, iż udział przedstawicieli KBP PAN w następnych działaniach i posiedzeniach IASC (organizowanych w ramach Arctic Science Summit Week) będzie wciąż istotny dla zabezpieczenia i rozwoju wysokiej pozycji Polski w organizacji i rozwoju nauk arktycznych ze znaczącym udziałem zespołów naukowych z naszego kraju.

3) Scientific Committee on Antarctic Research (SCAR) - Przedstawiciel Polski – prof. Wojciech Majewski

SCAR – jest organizacją pozarządową należącą do ICSU (*International Council for Science*). Polska została przyjęta do SCAR jako 13 państwo w 1978 r. w oparciu o prowadzone badania naukowe w Antarktyce i założenie stałej Polskiej Stacji Antarktycznej im. H. Arctowskiego na Wyspie Króla Jerzego w Antarktyce Zachodniej w 1977 r. Obecnie rodzina SCAR obejmuje już 46 kraje. Członkostwo w SCAR stwarza możliwości polskim naukowcom wpływania na światową politykę naukową w badaniach Antarktyki. Polskie badania w Antarktyce prowadzone są głównie w dziedzinach nauk biologicznych i nauk o Ziemi w oparciu o Polską Stację im. H. Arctowskiego. SCAR odbywa swoje spotkania co dwa lata. Ze względu na pandemię COVID-19, planowane na rok 2020 spotkanie w Hobart (Australia) zostało przeniesione na rok 2021 i odbyło się w trybie zdalnym.

Spotkanie *SCAR Delegates Meeting* miało miejsce w dniach 5-7 września 2022 r. i odbyło się w trybie hybrydowym w Goa, Indie. Wzięli w nim udział delegaci, reprezentujący dotychczasowe kraje członkowskie, w tym jeden nowoprzyjęty (Luxemburg), a także *Executive Committee, Union Members* i *Secretariat*. Stronę polską reprezentował Robert Bialik (IBB PAN), który aktywnie uczestniczył w posiedzeniu.

Na początku spotkania ogłoszono, że na dwa vacaty wice-prezydentów wpłynęło tylko jedno zgłoszenie dr. Marcelo Leppe (Chile), który tym samym przez aklamację objął jedno ze stanowisk. W związku z powyższym podjęto decyzję, że do końca pierwszego dnia obrad oczekiwane są zgłoszenia kandydatur na drugie stanowisko. W kolejnym dniu obrad, na podstawie głosowania funkcję tę na 4-letnią kadencję objęła prof. Burcu Ozsoy z Turcji. Nowo wybrani wice-prezydenci SCAR zastąpili dr. M Ravichandran (Indie) oraz prof. G. Wilsona (Nowa Zelandia).

Pierwszego dnia obrad przedstawiono sprawozdanie z interdyscyplinarnych programów naukowych (Scientific Research Programmes, czyli SRPs) SCAR. Near-term Variability and Prediction of the Antarctic Climate System (AntClimNow) referował Tom Bracegirdle. Program ma na celu przyjęcie regionalnego podejścia do obserwacji i modelowania środowiska Antarktyki, ale z zastosowaniem zintegrowanego podejścia, które będzie uwzględniało Antarktykę jako całość. Integrated Science to Inform Antarctic and Southern Ocean Conservation (Ant-ICON), generujący wkład do polityki ochrony Oceanu Południowego przy ATCP referowała Mercedes Santos. INStabilities & Thresholds in ANTArctica (INSTANT) mający na celu przyspieszenie oszacowania wkładu topnienia lodolodu Antarktyki do oczekiwanego wzrostu globalnego poziomu morza referował Tim Naish. Wszystkie sprawozdania zostały przyjęte przez delegatów. W tej samej sesji zaprezentowano sprawozdania z działalności *Science Groups*, kolejno nauk o Ziemi, nauk o życiu, nauk fizycznych oraz grupy eksperckiej Astronomy & Astrophysics from Antarctica (AAA), których aktywność po przerwie spowodowanej pandemią ponownie wzrosła w stosunku do poprzedniego roku.

W czasie trwania drugiej sesji, po krótkiej prezentacji na zamkniętych obradach, prawo członka stowarzyszonego SCAR przyznano Luksemburgowi. Prezydent SCAR Yeadong Kim zaproponował, przyznanie honorowego członkostwa SCAR poprzedniemu prezydentowi Stevenowi Chown, w uznaniu jego wieloletniej służby na rzecz SCAR. Propozycja zyskała uznanie wszystkich delegatów. Pierwszy dzień obrad zakończył się sprawozdaniami z działalności na rzecz ATCM, które przedstawił sekretarz wykonawczy ATS referujący wyniki obrad z XLIV ATCM w Berlinie. Natomiast Susie Grant, liderka SC-ATS przedstawiła sprawozdanie z udziału SCAR w ATCM/CEP w 2021 i 2022 r., spotkaniu CCAMLR w 2021 r. oraz zaprezentowała plany na przyszłe spotkania i pozostałe aktywności SC-ATS.

Drugi dzień obrad rozpoczął się od kontynuacji sprawozdań z działalności naukowej SCAR. Zreferowano prace zespołów: Bedmap3 Action Group; Southern Ocean Observing System (SOOS); UN Decade of Ocean Science; Integrating Climate and Ecosystem Dynamics in the Southern Ocean (ICED), jak również: Standing Committee on the Humanities and Social Sciences (SC-HASS); Standing Committee on Antarctic Data Management (SC-ADM); Standing Committee on Antarctic Geographic Information (SC-AGI). Wiceprezydent ds. finansów przedstawi sprawozdanie z sympozjum FPA2 (Prince Albert II of Monaco Foundation), w którym uczestniczył w lutym, oraz o konsultacjach z kierownictwem fundacji na temat przyszłej współpracy. Sekretariat przeprowadził ankietę wśród społeczności SCAR, aby ocenić aktualny poziom zainteresowania Międzynarodowym Rokiem Polarnym 2032-2033. W wyniku tej prezentacji doszło do intensywnej dyskusji, w której

Polska poparła stanowisko Stanów Zjednoczonych oraz Wielkiej Brytanii dot. potrzeby sformułowania zespołu, który pracowałby nad założeniami kolejnego Międzynarodowego Roku Polarnego.

W drugiej sesji drugiego dnia obrad przedstawiono raport Executive Committee. Prezydent przedstawi projekt planu strategicznego na lata 2023-2028 oraz zreferował cały proces, w wyniku którego opracowano w/w dokument. W prace nad tym dokumentem zaangażowany był prof. Bialik (IBB PAN). Poszczególni wiceprezydenci przedstawili części Planu Strategicznego, które są zawarte w ich zakresach obowiązków. Podsumowano Open Science Conference 2022, jak również powierzono organizację SCAR Open Science i Delegates Meetings w 2024 i 2026 odpowiednio Chile oraz Norwegii. Zaakceptowano kandydaturę Bułgarii, jako organizatora tego spotkania w 2028 roku. W ostatniej sesji przedstawiono również plany innych aktywności konferencyjnych, w których zaangażowany będzie SCAR. Sesja zakończyła się sprawozdaniem finansowym.

W związku z bardzo prężną organizacją, wszystkie zaplanowane na trzy dni obrad sprawy, zostały omówione w ciągu dwóch dni i spotkanie zakończyło się 6 września.

Komitet Badań Polarnych PAN przygotowuje raporty dla SCAR zawierające spis polskich przedstawicieli współpracujących z tą organizacją a także rezultaty polskich badań naukowych w Antarktyce. Są one dostępne na stronie internetowej SCAR <http://www.scar.org> oraz stronie Komitetu Badań Polarnych PAN www.kbp.pan.pl/raporty.

4) Council of Managers of National Antarctic Programs (COMNAP) – przedstawiciel Polski - mgr Agnieszka Kruszewska IBB PAN

COMNAP jest drugą po ATCM (Układzie Antarktycznym) najważniejszą organizacją skupiającą od 2022 r. 32 państwa zaangażowane w badania antarktyczne, posiadające stałe stacje badawcze i/lub narodowe programy badań antarktycznych. Polska jako posiadacz i operator całorocznej stacji naukowej oraz organizator corocznych wypraw naukowych, jest zobowiązana do aktywnego uczestnictwa w pracach oraz spotkaniach konsultacyjnych tej organizacji, na których ustala się m.in. międzynarodowe zasady zarządzania terenami o szczególnych wartościach przyrodniczych: ASMA (Antarctic Specially Managed Area), ASPA (Antarctic Specially Protected Area) oraz zasady wymiany informacji pomiędzy stacjami i państwami. COMNAP skupia przedstawicieli poszczególnych państw w wielu grupach roboczych zajmujących się m.in. sprawami zaopatrzenia stacji, transportu członków wypraw oraz sprzętu drogą lotniczą i morską, minimalizacji ingerencji działalności ludzkiej na środowisko naturalne, ochrony zasobów żywych i środowiska, zabezpieczenia medycznego, koordynacji akcji ratunkowych i wzajemnej pomocy pomiędzy stacjami, a także rekrutacją członków wypraw, wymianą informacji poprzez sieć, tworzeniem antarktycznych baz danych, regulacją ruchu turystycznego.

Państwa zaangażowane w działalność COMNAP mają za zadanie współpracować w zakresie wsparcia i rozwiązań logistyczno-operacyjnych w rejonie antarktycznym.

Rada Menedżerów Krajowych Programów Antarktycznych (COMNAP) zorganizowała swoje coroczne Walne Zgromadzenie (AGM) w 2022 r. Odbyło się ono w trybie online z powodu pandemii COVID-19, która doprowadziła do odwołania wszystkich spotkań zaplanowanych w Warszawie, Polska. W różnych sesjach Walnego Zgromadzenia w formie zdalnej uczestniczyli przedstawiciele wszystkich organizacji członkowskich COMNAP. W spotkaniu wzięli udział także obserwatorzy z krajowych programów antarktycznych Kolumbii, Malezji, Portugalii, Szwajcarii i Wenezueli. Inni zaproszeni eksperci uczestniczyli w internetowych sesjach Regionalnej Grupy Dyskusyjnej (Regional Breakout Group), wśród nich byli obecni przedstawiciele Sekretariatu Traktatu Antarktycznego, Komitetu Ochrony Środowiska (CEP) oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Operatorów Turystycznych na Antarktydzie (IAATO).

Podczas AGM rozpatrzono wniosek Kanady o członkostwo w COMNAP. Po dyskusji, krajowy program antarktyczny Kanady reprezentowany przez agencję wiodącą Polar Knowledge Canada, został przyjęty w drodze konsensusu jako członek COMNAP. Podczas AGM doceniono doskonały, oparty na międzynarodowej współpracy, wieloletni program badawczy dotyczący Arktyki i Antarktyki, realizowany przez Polar Knowledge Canada, w tym przez światowej klasy Canadian High Arctic Research Station (CHARS).

Podczas sesji Regionalnych Grup Roboczych, krajowe programy antarktyczne wymieniły informacje przedsezonowe na sezon badawczy w Antarktyce 2022/2023, przy czym większość potwierdziła intencje powrotu do poziomów sprzed pandemii w zakresie nauki i działalności wspierającej naukę. Kontynuowane będą projekty na dużą skalę związane z modernizacją infrastruktury, które poprawią efektywność środowiskową i bezpieczeństwo starzejących się obiektów. Planowane są operacje trawersowania kontynentu antarktycznego w celu wsparcia programów naukowych w głębokim terenie, w tym związanych z pozyskiwaniem rdzeni starego lodu. W kilku programach podkreślono zaawansowane możliwości związane z nowymi statkami badawczymi klasy lodołamacz, które radykalnie zwiększają możliwości badań morskich. Podczas AGM doceniono wybitną pracę i zaangażowanie wszystkich osób, które przyczyniają się do realizacji strategii antarktycznych swoich krajów, zwłaszcza tych, które rozwijają się na Antarktydzie, uznając, że wkład każdej osoby ma znaczenie i jest fundamentalny dla naszego wspólnego sukcesu.

W odniesieniu do sezonu antarktycznego 2022/2023 zauważono, że nadzwyczajne wyzwania są nadal liczne. W czasie sześciu sesji Regionalnych Grup Roboczych: Peninsula, Ross Sea, East Antarctica, Larsemann Hills Management Group, Dronning Maud Land i High Plateau, omówiono istotne kwestie i przyjrano się sposobom wspólnego rozwiązywania wyzwań. Poprzez współpracę w Antarktyce, narodowe programy antarktyczne aktywnie wspierają i koordynują międzynarodowe wysiłki mające na celu dostarczenie globalnie ważnych danych ze wszystkich regionów Antarktyki ze środowisk lądowych, morskich i atmosferycznych.

Programy członkowskie COMNAP swobodnie wymieniały się i rozwijały swoją wiedzę podczas siedmiu tematycznych Forów Grup Eksperckich. Tematy bezpieczeństwa, operacji lotniczych, platform morskich, ochrony środowiska, technologii krytycznych, edukacji, ułatwień naukowych, szkoleń, różnorodności i integracji oraz biologii i medycyny człowieka, to tylko niektóre z obszarów wiedzy narodowych programów antarktycznych. Doradztwo w zakresie bezpieczeństwa lotniczego zostało przekazane na XLIV Spotkanie Konsultacyjne Układu Antarktycznego (ATCM) w formie dokumentu roboczego COMNAP opartego na wynikach Antarctic Aviation Workshop 2022 COMNAP, przy czym ATCM z zadowoleniem przyjęła to doradztwo i włączyła je do rezolucji ATCM 3 (2022) Air Safety in Antarctica. Członkowie COMNAP zatwierdzili projekt polityki zatytułowany "Welcoming the Power of Diversity within our Membership", zobowiązując się do przyczynienia się do pozytywnych zmian i zapewnienia, że każdy, kto pracuje na Antarktydzie, czuje się bezpieczny, szanowany i mile widziany. Odnotowano postępy w realizacji projektu „Efficiency Task Force” oraz projektu „Earthquake, Tsunami and Volcanic Events Awareness”.

Przewodniczący COMNAP, Antonio Quesada, Dyrektor Wykonawczy Hiszpańskiego Komitetu Polarnego, kontynuuje swoją kadencję. Charlton Clark (Australian Antarctic Division), Gen Hashida (Japan's National Institute of Polar Research), Pavel Kapler (Czech Antarctic Research Programme), Dragomir Mateev (Bulgarian Antarctic Institute) oraz Patricia Ortúzar (Argentina's National Antarctic Directorate) kontynuują swoją kadencję. Michelle Rogan-Finnemore (sekretarz wykonawczy) pozostaje na swoim stanowisku. COMNAP zaszykalizował, że w 2023 r. zwoła 5. Antarktyczne Warsztaty Poszukiwania i Ratownictwa (SAR) wraz z COMNAP AGM 2023. Oba wydarzenia zostaną zorganizowane przez Australian Antarctic Division i odbędą się w Hobart, Tasmania, Australia w dniach 23–29 lipca 2023 r.

5) Forum of Arctic Research Operators (FARO), przedstawiciel Polski - Prof. Piotr Głowacki.

FARO jest organizacją, która skupia się na koordynacji i współdziałaniu polskiego środowiska naukowego posiadającego infrastrukturę w Arktyce (stacje polarne, statki badawcze i samoloty). Polski potencjał badawczy w tym zakresie stanowią: wykorzystywana całorocznie Polska Stacja Polarna im. Stanisława Siedleckiego Hornsund oraz wykorzystywane w sezonie wiosennym i letnim stacje polskich uniwersytetów tj. Stacja im. Stanisława Baranowskiego Uniwersytetu Wrocławskiego przy Lodowcu Werenskiolda, Stacja Uniwersytetu Mikołaja Kopernika na Koffiroyra oraz Stacja Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Petuniabukta, Stacja Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Calypsobyen na Spitsbergenie. Ponadto w okresie lata Arktycznego na Morzu Grenlandzkim i Morzu Barentsa operują dwa statki: badawczy OCEANIA z Instytutu Oceanologii PAN w Sopocie oraz

szkolno-badawczy HORYZONT II Akademii Morskiej w Gdyni oraz na czarterowanych jachtach polskie grupy naukowe realizujące swoje projekty badawcze.

Przynależność Polski do FARO może być wykorzystywana przez wszystkie jednostki naukowe w Polsce prowadzące badania w Arktyce w następującym zakresie:

- Pomoc w uzyskaniu szczegółowych informacji dotyczących uregulowań legislacyjnych obowiązujących w poszczególnych sektorach Arktyki będącymi pod jurysdykcją Arctic Council
- Pomoc w planowaniu i kontaktach z operatorami arktycznymi w poszczególnych państwach.
- Inicjowanie planów dużych aktualnych i przyszłych projektów międzynarodowych.
- Informowania o dublujących się zamierzeniach i projektach w Arktyce.
- Promocji tzw. „Dobrych Praktyk” w stacjach arktycznych.
- Pomoc w negocjacji pomiędzy operatorami a grupami naukowymi w zakresie planowania finansowego zadań i projektów.
- Dostęp do biuletynu informacyjnego o ważnych inicjatywach, konferencjach i spotkaniach grup roboczych pracujących w Arktyce.
- Prezentowania polskich osiągnięć naukowo-organizacyjnych w Arktyce w przygotowywanych i wydawanych broszurach FARO.

Aktualnie FARO skupia 19 państw Chiny, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Holandia, Islandia, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy, USA).

Doroczne spotkanie FARO zaplanowano wstępnie jako hybrydowe w ramach ASSW w Tromsø. Finałnie ze względu na wojnę w Ukrainie i ograniczenia transportu z wielu państw Azji i Ameryki Płn. Odbyło się ono w formie zdalnej.

Przewodnicząca FARO dr Jennifer Mercer z USA przedstawiła najważniejsze sprawy jakimi zajmował się Zarząd, którego zebrania odbywały się co dwa miesiące. Zarząd w okresie pandemii COVID-19 regularnie informował o aktualnej sytuacji i ograniczeniach w poszczególnych państwach Arktyki.

Po raz pierwszy dokonano też pełnej ewaluacji i audytu FARO przez Komisję zewnętrzną i zaprezentowano obszerny raport i zalecenia Komisji do jak najszybszego wdrażania.

Następnie odbyły się prezentacje zaproszonych referentów dotyczące kluczowych spraw związanych z aktywnością w Arktyce. Generalne wnioski z tych wystąpień to:

1. Trendy oceanów polarnych, dynamika i ich związek z bilansami energii, pokrywy lodowej i powinniśmy myśleć równolegle o Antarktydzie i Arktyce – oceany polarne są połączone i mają kluczowe znaczenie: pochłanianie dwutlenku węgla i ciepła łagodzi zmiany klimatyczne. Ponieważ w Arktyce spodziewane jest co najmniej jedno lato bez lodu przed 2050 r., musimy być na to przygotowani.

2. Życie w morzach polarnych: trendy, zagrożenia i rozwiązania. Życie łączy morza polarne – zrozumienie dynamiki i funkcji życia w morzach polarnych jest kluczowym wkładem w koncepcję One Ocean. Ochrona różnorodności biologicznej.

3. Zarządzanie oceanami polarnymi Nowa polityka UE dotycząca Arktyki zobowiązuje do silniejszego zaangażowania UE na rzecz pokojowej, zrównoważonej i dobrze prosperującej Arktyki. Zaangażowanie to opiera się na solidnych podstawach naukowych i badaniach prowadzonych we współpracy ze wszystkimi odpowiednimi podmiotami na poziomie międzynarodowym”.

Kluczowy wniosek: mamy JEDEN ocean i zauważamy, że w obu regionach polarnych istnieją rozdrobnione systemy zarządzania i zarządzania, które należy szybko przezwyciężyć i wzmocnić za pomocą takich narzędzi, jak współpraca naukowa, współpraca w zakresie infrastruktury i morskie pobieranie próbek przestrzennych.

Potrzebę międzynarodowych misji polarnych postrzegano jako wkład w globalną wiedzę o regionach polarnych, szkolenie kolejnych pokoleń i dyplomację naukową.

W najbliższych latach planowane są trzy wielkie inicjatywy:

- Międzynarodowy Rok Polarny 2032/2033
- Dekada Polarna
- Synchroniczne Obserwacje Antarktyczne (2027-2028) z Arktycznymi.

Kolejnym punktem obrad były prezentacje raportów przez Narodowych reprezentantów w FARO. W tym punkcie prof. Głowacki zaprezentował Polski Raport pt. „Polish research activity at

Svalbard – report from 2021”, który jest dostępny internetowo na portalu FARO [https://faro-arctic.org/fileadmin/g-e-m/Faro/Poland_FARO - Report from Poland 2021 - new.pdf](https://faro-arctic.org/fileadmin/g-e-m/Faro/Poland_FARO_-_Report_from_Poland_2021_-_new.pdf))

W związku z upływem kadencji w ExCom FARO Dr. Morten Rush z Danii oraz Dr. Jerome Chappellaz z Francji po analizie które państwa nie miały jeszcze swojego przedstawiciela w Zarządzie FARO, wybrano na lata 2022-2025 Dr. Daniele Rod ze Szwajcarii i Dan Blok z Holandii.

6) European Polar Board /European Science Foundation (EPB) - Europejska Rada Polarna - przedstawiciel Polski – prof. Jacek Jania

EPB stanowi najważniejszą organizację wpływającą na kształtowanie kierunków polityki naukowej Unii Europejskiej oraz państw europejskich w zakresie badań Arktyki i Antarktyki.

Prof. Jacek A. Jania jest Przedstawicielem Polski w zgromadzeniu plenarnym EPB + udział w pracach EPB Environmental Impact Action Group; a prof. Piotr Głowacki – zastępcą przedstawiciela w zgromadzeniu plenarnym EPB.

Ze względu na pandemię Covid-19, wiosenne statutowe posiedzenia plenarne EPB odbyło się on-line 5-6 kwietnia 2022 r., następnie odbyła się kontynuacja z udziałem osobistym delegatów, w dniach 13-17 czerwca 2022 r. w Bolonii, Włochy (EPB Strategy Retreat). Posiedzenie w Bolonii poświęcone było wyłącznie opracowaniu strategii działalności EPB na lata 2023-2027. Posiedzenie jesienne odbyło się w Luksemburgu, 22-23 listopada 2022 r. W posiedzeniach plenarnych uczestniczyli: Jacek A. Jania i Piotr Głowacki (w wiosennym on-line), natomiast w Bolonii Jacek Jania. W jesiennym posiedzeniu osobiście uczestniczył J.A. Jania, a P. Głowacki zdalnie.

EPB stanowi jedyną polarną organizację inicjującą oraz koordynującą europejską współpracę w Arktyce i Antarktyce, a zwłaszcza na kształtowanie kierunków polityki naukowej Unii Europejskiej oraz innych państw europejskich należących do Rady. Istotnymi elementami aktywności w roku 2022, było przyjęcie do EPB Ukrainy, reprezentowanej przez State Institution - National Antarctic Science Center.

Z punktu widzenia PAN, bardzo ważne było zwolnienie Polski ze składki członkowskiej za rok 2023, w reakcji na list Prezesa PAN skierowanego do władz EPB (z przeznaczeniem zaoszczędzonych środków na stypendialną pomoc badaczom ukraińskim). Członkowie posiedzenia plenarnego zaakceptowali ten wniosek w głosowaniu.

W pracach nad przygotowaniem nowej strategii EPB na lata 2023-2027 w Bolonii wprowadzono, do tego zasadniczego dokumentu, zapisy zbieżne z polską strategią badań polarnych. Gwarantuje to kompatybilność obu dokumentów. Warto podkreślić, że ze względu na niższe wykorzystanie środków w okresie pandemii Covid-19, większość kosztów uczestnictwa w tym spotkaniu w Bolonii było pokryte z budżetu EPB. Istotnym elementem strategii na przyszłość było ustalenie relacji pomiędzy przygotowywanym utworzeniem (w ramach projektu EU-PolarNet 2 z H2020) European Polar Coordination Office (EPCO), a Sekretariatem EPB. Ustalono, że EPCO będzie stanowić część Sekretariatu EPB o wyraźnie zdefiniowanych zadaniach oraz z „oddziałami” EPCO Contact Points w krajach członkowskich. Ma to istotne znaczenie dla obustronnego przepływu informacji, ale także kształtowania bieżących działań EPCO oraz EPB z poziomu interesów Polskiej Akademii Nauk i całego środowiska badaczy polarnych w Polsce.

Dla szeroko rozumianych korzyści dla polskich badań antarktycznych, ważne jest wzmacnianie partnerstwa z państwami Ameryki Południowej (w ramach Reunión de Administradores de Programas Antárticos Latinoamericanos - RAPAL) w odniesieniu do współpracy naukowej i logistycznej. Podobna aktywność EPB jest inicjowana w odniesieniu do państw azjatyckich (The Asian Forum of Polar Sciences - AFoPS), z braniem pod uwagę kooperacji w obu obszarach polarnych. Współprace logistyczną członków EPB oraz partnerów zewnętrznych koordynuje *EPB Action Group on Infrastructure*, współpracująca z organizacjami FARO i COMNAP. Ze względu na agresję Federacji Rosyjskiej na Ukrainę wszystkie relacje z rosyjskimi instytucjami zostały zamrożone. Zadania z zakresu współpracy międzynarodowej koordynuje *EPB Action Group on International Cooperation*, a realizuje EPB Executive Committee i Sekretariat, kluczowe decyzje podejmują Członkowie EPB na posiedzeniach plenarnych.

Przedstawiciel PAN (J.A. Jania) uczestniczy w pracach *EPB Action Group on Environmental Impacts of Polar Research and Logistics* i jest jednym ze współautorów raportu na ten temat. W 2022 r. raport był skompletowany w ok. 90%. Wymaga uzupełnień i opracowania redakcyjnego. Doświadczenia z ciągłej pracy obu polskich stacji polarnych (operatorami są instytuty PAN) są uwzględnione w raporcie zarówno w zakresie dobrych praktyk, jak i problemów w oddziaływaniu na otoczenie. Pozytywnym przykładem jest Polska Stacja Polarna im. S. Siedleckiego na Spitsbergenie.

W roku 2022 intensywnie kontynuowany był bardzo ważny projekt EU-PolarNet 2 (finansowanie z H2020), w którym znacząco uczestniczy zespół z Polski, pod patronatem KBP PAN i Polskiego Konsorcjum Polarnego. Koordynatorem krajowym jest Centrum Studiów Polarnych z siedzibą na Uniwersytecie Śląskim, a krajowym koordynatorem jest Jacek A. Jania. Jak wspomniano, istotnym efektem projektu ma być pogłębiona koordynacja europejskich badań polarnych poprzez utworzenie EPCO, w ramach EPB, jako agendy pomocniczej przy EC.

W 2022 r. obydwie polskie stacje polarne kontynuowały uczestnictwo w unikatowym i ważnym projekcie „CHOICE” Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA) i EPB z zaledwie pięciu wszystkich stacji obu obszarów polarnych. Projekt obejmuje badania stanu zdrowia uczestników długotrwałych ekspedycji w odizolowanych stacjach polarnych, jako analog dla planowanych misji lotów załogowych na Marsa. Efekty tych badań mają również znaczenie dla operatorów polskich stacji oraz samych uczestników wypraw całorocznych. Stwierdzono już większe prawdopodobieństwo na zagrożenia osłabienia odporności na patogeny i alergeny po długiej izolacji. Dla poszerzenia współpracy przygotowano MoU pomiędzy ESA a EPB.

Polska Stacja w Hornsundzie oraz polskie uniwersyteckie stacje terenowe uczestniczą w współpracy ustalonej w ramach projektu INTERACT III finansowanego przez UE (Horyzont 2020), którego partnerem jest także EPB. Na jesiennym posiedzeniu plenarnym EPB zapoczątkowano proces przygotowania wyboru instytucji goszczącej Sekretariat EPB od 1 stycznia 2025 r. ze względu na wygasanie umowy z Dutch Research Council (NWO) w Hadze, Holandia. Możliwe jest przedłużenie oferty goszczenia EPB przez NWO w Hadze na obecnych warunkach. Nie jest rekomendowane rozważanie goszczenia Sekretariatu EPB w Polsce, ze względu na wysokie koszty, przede wszystkim wynagrodzeń pracowników Sekretariatu.

EPB uruchomiło wiosną 2022 roku nową platformę informacji polarny obejmujący katalog stacji i wypraw polarnych Polar dex

<https://www.europeanpolarboard.org/news-events/news/article/news/introducing-polar-dex/>

Polar dex to nowa platforma internetowa do wykorzystania i planowania infrastruktury polarnej oraz logistyki, opracowana przez EPB i partnerów.

Należy zauważyć, że personalne kontakty (mniej formalne), w czasie posiedzeń Europejskiej Rady Polarnej, umożliwiają ułatwianie nawiązywania i rozwój współpracy międzynarodowych oraz kooperacji w zakresie logistyki dla badań ekspedycyjnych polskich zespołów naukowych. Udział w pracach EPB, poza prestiżową możliwością informowania oraz promocji polskich działań i osiągnięć naukowych w Arktyce i Antarktyce, daje konkretne korzyści w postaci kreowania i realizacji dużych projektów międzynarodowych, a także uzgodnień co do naukowej i logistycznej współpracy bilateralnej oraz wielostronnej z krajami członkowskimi. W sposób oczywisty podnosi prestiż PAN i nauki polskiej na forum europejskim.

VIII. Współpraca Komitetu z organami rządowymi, samorządowymi, innymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/ problemu naukowego (opis)

(np. współpraca z Sejmem, Senatem, jednostkami administracji rządowej, samorządu terytorialnego, współpraca z towarzystwami naukowymi, z innymi organizacjami).

- 1) Stała współpraca z Ministerstwem Spraw Zagranicznych w zakresie grupy roboczej *Polar Task Force* oraz udziału Polski w pracach Rady Arktyki i działań jako Państwa Konsultatywnego Traktatu Antarktycznego.
- 2) Współpraca z Ministerstwem Edukacji i Nauki – m.in. w zakresie przygotowań do Arctic Science Ministerial 3
- 3) Współpraca z Ministerstwem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, w ramach świadczenia doradztwa naukowego dla Polskich przedstawicieli w Komisji ds. Konwencji

o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki w szerokim spektrum spraw rybołówstwa dalekomorskiego oraz Ministerstwa Środowiska w zakresie przygotowania opinii oraz raportów dla instytucji europejskich.

IX. Pozostałe informacje, istotne ze względu na specyfikę działalności Komitetu.

Należy podkreślić, że przedstawiciele Prezydium KBP oraz Członkowie KBP aktywnie uczestniczą w popularyzacji wiedzy o obszarach polarnych w różnych formach (wykłady, wywiady dla mediów, artykuły popularno-naukowe), wskazując znaczenie obu regionów polarnych dla globalnych zmian klimatu oraz istotnych komponentów środowiska (poziom mórz) oraz sytuacji geopolitycznej, zwłaszcza w Arktyce.

Istotnym obszarem aktywności jest także promowanie Komitetu, a szerzej polskiego dorobku naukowego, podczas udziału w konferencjach międzynarodowych, czy podczas staży w zagranicznych ośrodkach naukowych; z uwagi na pandemię ta działalność była w sprawozdawanym roku ograniczona.

Warszawa, dnia 31 stycznia 2023 r.

Przewodniczący KBP PAN

Prof. dr hab. Piotr Głowacki

Sekretarz Naukowy KBP PAN

Dr hab. Monika Kędra